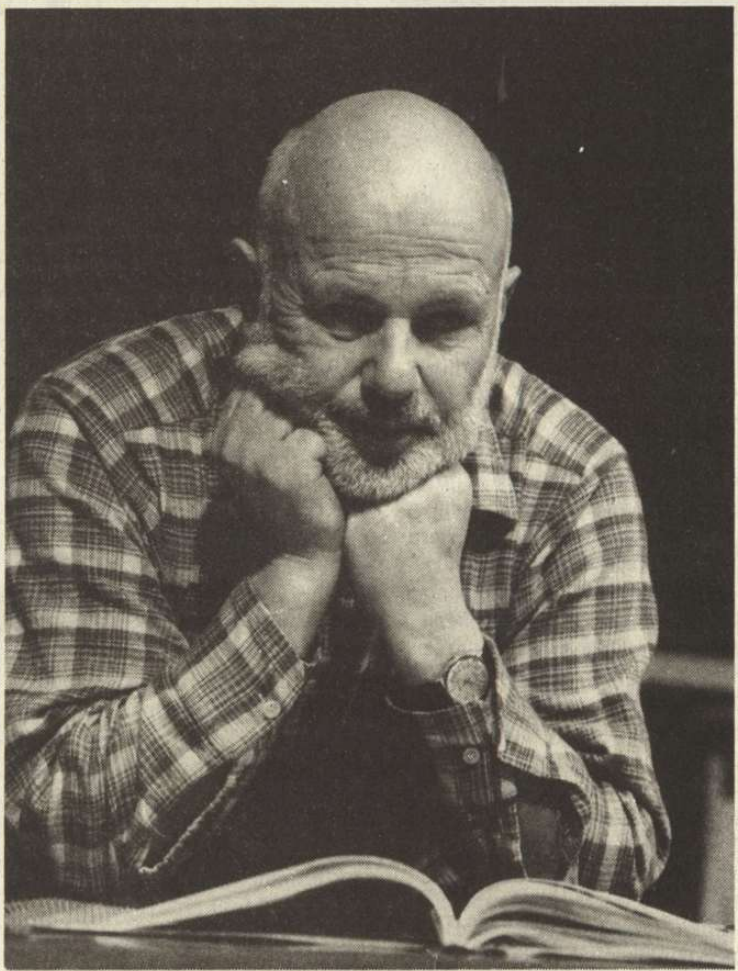

Eörsi István

Verseket idézek

FOTÓ: SZIGETI TAMÁS

Karácsony közeleg, ilyenkor esik a legtöbb szó a szeretetről. Idén sem lesz másképp. Aranyszájú szónokok és jártas tollú újságírók próbálják majd pár napra feledtetni velünk, hogy beláthatatlan ideig várat még magára a szeretet beígért országa. De bármilyen hangosan beszélnek a prédikátorok, szavukon átüt majd a fegyverropogás. Tőlünk délre háború dúl, hadifoglyokat mérszárolnak le, öregembereket nyúznak meg, nehéztüzérséggel lövik a kórházakat. Északra tőlünk széthull egy atomnagy hatalom, olyan veszélyekkel fenyegetve a „keserű levében” forgó „nyomorú földet”, amilyeneket Vörösmarty korában a leglidércesebb rémálom sem idézhetett volna fel. Einstein-méretű lángelmék műve dinoszaurusz-agyú emberek kezébe kerülhet. Idehaza pedig elharapózik az uszítás, következményével, a félelemmel együtt. A magát egykor kommunistának becéző rendszer most lepleződik le igazán, amikor kiderül, hogy még az „őspatkány”-nyal sem bírt végezni, ellenkezőleg, mélyhűtőjében sértetlenül megőrizte őt nekünk. Nacionalizmus, vérmítosz, kerge magyarkodás, olyan történelemszemlélet, amellyel Európa előszobájába sem lehet belépni. A pártállam mérhetetlen ideológiai sivársága még a szabadság híveinek egy részét is megfosztotta valóságérzékétől és szociális lelkiismeretétől. Így történt meg, hogy a rohamosan elszegényedő Magyarországon „szociális irigységből fakadó áldemokratikus uszítás”-nak lehet tulajdonítani, ha a létbizonytalansággal vagy nyomorral küszködő tömegek nem vonzódnak a nagy vagyonok szorgalmazásának programjához és uraihoz, akik egyébként az esetek nagy részében a kádárizmus kiváltságosaiból lényegülnek át a liberalizmus dogmatikusainak eszményképeivé.

Hitler uralomra jutása után egy évvel József Attila, aki csak szeretni tudott, kétségbeesésében felkiáltójeles formában megkérdezte magától vagy a világtörténelemtől, hogy „*minek is kell fegyvert veretni / belőled, arany öntudat!*”. A szeretetnek ugyanis rossz korszakokban fegyverre van szüksége, hogy a föld alá ne tiporják. Ámde az önvédelmi fegyvert is bevetik előbb-utóbb, mégpedig pusztító célzattal. Innen ered az idézett kérdés kétségbeesett dallamvonala. Ha szorul a hurok — márpedig most szorul —, akkor a humanizmus elvont-szép elvei már semmire sem köteleznek. A gyújtogatóval egy asztalnál ülve már nem elég a tűzvész pusztító hatását ecsetelni, mert többi hallgatónkkal együtt ő is rábólint a szavainkra. Csak akkor nem teszi ezt, ha ujjal mutatunk rá, miközben beszélünk. Ehhez azonban, főként ha folyamatosan így járunk el, többatmoszférás nyomást kell gerjesztenünk magunkban, és a szeretet, melynek védelmére vállalkoztunk, végveszélybe kerül e nyomás alatt.

E tényállásban rejlő tragikumot legtömörebben a kor másik nagy dialektikus költője, Bertolt Brecht fejezte ki: „*Az aljasságra vicsorgó gyűlölet / Is eltorzítja az arcvonásokat. / Az igazságtalanság miatt érzett haragtól / Is bereked a hang.*” Megdöbbentő egybecsengés: arcvonásaink eltorzulnak, hangunk bereked, mielőtt fegyvert veretünk arany öntudatunkból. De ha már elviselhetetlennek érezzük az aljasságot és igazságtalanságot, akkor tehetünk-e mást? Aki erre az útra lép, annak tudnia kell, hogy nem ellenfeleinek a dühe veszélyezteteti elsősorban — ezt még élvezheti is —, hanem a sajátja.

Helyes, ha nem kíméljük a gyújtogatót, de közben mi magunk is kiéghetünk. Fegyverre kovácsolt arany öntudatunkkal kiüzzük szívünk-ből anyánkat és apánkat, és az igazság hadirokkantjaivá nyomorodunk. Vállalható ez a kockázat?

Szűrjük ki a harmonikus karácsonyi énekekből a beléjük szüremlett sokfajta zörejt, és csak aztán feleljünk erre a kérdésre, alkatunk és hajlamaink szerint. Többfajta tisztességes válasz adódhat. De aki a kockázatot választja, az ne hunyt szemmel tegye.